

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยง และความปลอดภัยของผู้คลอดสำหรับนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา

Developing a Learning Promotion Program for Risk Management and Maternal Safety for Nursing Students of St. Teresa International University

สุภาภรณ์ โต๊ะซอ* สุหรี หนองอาหลี่ สิริลักษณ์ วงษานาว์ ทิพย์พาณิชย์ คัมเพชร นันทน์ภัส สุพล
Supaporn Tohsaw* Suree Nungalee Siriluk Wongsanao Thipphanee Khumpet Nannapat Supol
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา นครนายก ประเทศไทย 26120
Faculty of Nursing, St.Teresa International University, Nakhon Nayok, Thailand, 26120

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดในนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 Section 1 จำนวน 48 คน เครื่องมือคือ แบบสอบถามที่สร้างขึ้น หาค่าความเที่ยงโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค .82 2) พัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล ตรวจสอบความครอบคลุมด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน 3) ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรม กลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 Section 2 ทั้งหมด จำนวน 49 คน 4) ประเมินประสิทธิผลของโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างคืออาจารย์นิเทศภาคปฏิบัติ สุ่มแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม หาค่าความเที่ยงโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค .86 วิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังใช้โปรแกรม ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Paired t-test ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 0.78$, S.D. = 0.07) ส่วนความตระหนักและการปฏิบัติการพยาบาล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.36) และ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.98) ตามลำดับ
2. โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดสำหรับนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ 2) ขณะฝึกปฏิบัติ 3) หลังฝึกปฏิบัติ
- 3) ผลของการนำโปรแกรมมาใช้ พบว่า ความรู้และความตระหนักก่อนและหลังให้ความรู้ตามโปรแกรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001 ส่วนปฏิบัติการพยาบาลก่อนและหลังให้ความรู้ตามโปรแกรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และอัตราอุบัติการณ์ความเสี่ยงผู้คลอดลดลง
- 4) การประเมินประสิทธิผลโปรแกรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50)

คำสำคัญ : โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้, การจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด, นักศึกษาพยาบาล

Corresponding author: *Email: Supaporn.t@stic.ac.th

ได้รับการสนับสนุนทุนจาก มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา

วันที่รับ (received) 30 มี.ค. 2567 วันที่แก้ไขเสร็จ (revised) 15 มิ.ย. 2567 วันที่ตอบรับ (accepted) 22 มิ.ย. 2567

Abstract

This research and development aims to 1) study nursing students' knowledge, awareness and nursing practice regarding risk management and maternal safety were studied and analyzed with 48 nursing students in the 4th year of section 1. The research instrument used was a questionnaire. Its reliability was tested using Cronbach's alpha. 2) develop a learning promotion program for risk management and maternal safety for nursing students. The program was confirmed by three experts. 3) study the effectiveness of the program. The sample group was 49 nursing students in the 4th year of Section 2, and 4) evaluate the effectiveness of the program. The sample group was practical supervision teachers. specific random was used for 5 peoples. The research instrument used was a questionnaire. Reliability of the questionnaire was tested using Cronbach's alpha coefficient, yielding a value of .86. The data was analyzed using percentage, mean, standard deviation and Paired t-test. The study results revealed as follows.

1. The overall knowledge about risk management and maternal safety was at a moderate level ($\bar{X} = 0.78$, S.D.=0.07). As for awareness and nursing practice about risk management and maternal safety, students overall were at a high level ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.36) and ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.98)

2. The learning promotion program about risk management and maternal safety for nursing students in St. Teresa International University consists of 3 steps including before practice, practice and after practice

3) After participating in the program, compared to before joining the program, students' scores in knowledge, awareness in risk management and maternal safety care significantly increased ($p<.001$) and nursing practice significantly increased ($p<.01$). And the incidence rate decreased.

4) Overall the effectiveness of the program was at a highest level ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50)

Keyword: Learning promotion program, risk management and maternal safety, nursing students

บทนำ

ความปลอดภัยของผู้ป่วย (Patient Safety) ในโรงพยาบาล เป็นสิ่งที่คาดหวังของผู้ป่วย ญาติ และบุคลากรทางการแพทย์ทุกฝ่ายและเป็นสิ่งที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาคูณภาพบริการพยาบาลที่ได้มาตรฐานความปลอดภัยสำหรับผู้ป่วย ซึ่งความเสี่ยงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ และอาจเกิดอันตรายที่หลีกเลี่ยงได้ หรือถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็ต้องพยายามลดให้อยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ที่สามารถยอมรับได้^{1,2} สำหรับประเทศไทยแนวทางในการสร้างความปลอดภัยของผู้ป่วยที่มีชื่อว่า SIMPLE มีการจัดทำคู่มือการกำหนดเป้าหมายความปลอดภัยของผู้ป่วยโดยใช้หลัก SIMPLE ซึ่งแบ่งเนื้อหาด้านความปลอดภัยเป็น 6 หมวด ได้แก่ Safe Surgery: ผ่าตัดปลอดภัย, Infection Control : การป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ, Medication Safety: ให้ยาและเลือดที่ปลอดภัย, Patient Care Safety: กระบวนการรักษาพยาบาลที่ปลอดภัย, Line, Tube and Catheter: ดูแลอุปกรณ์สายและท่อที่สอดใส่

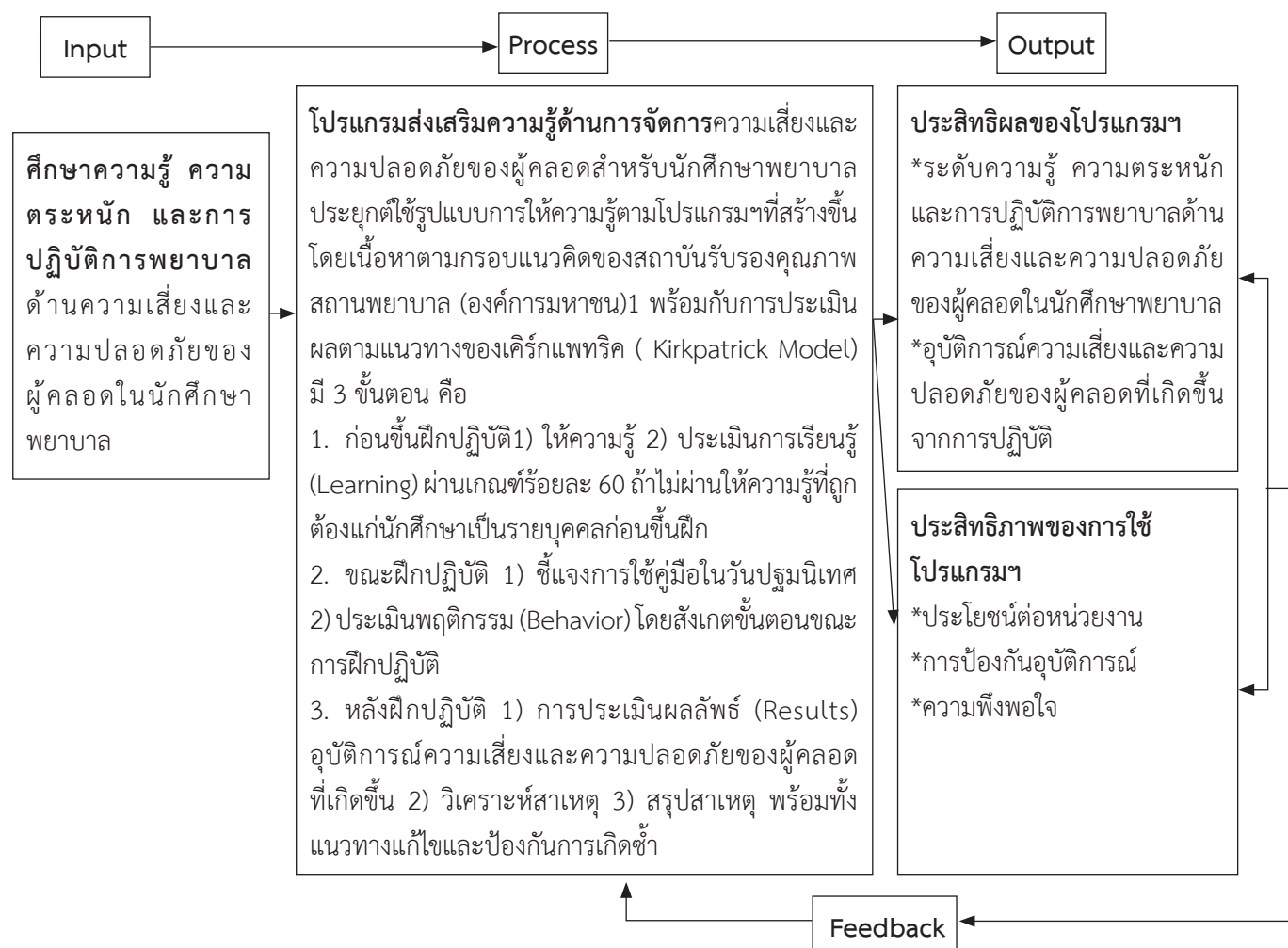
เข้าไปในร่างกายคนไข้ และ Emergency Response: ตอบสนองต่อภาวะวิกฤติ¹

งานห้องคลอดเป็นหน่วยที่ให้บริการที่มุ่งเน้นการบริหารความปลอดภัยของมารดาและทารก ซึ่งเป็นความคาดหวังของครอบครัวที่จะได้ทั้งลูกเกิดรอดแม่ปลอดภัย ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้การฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลด้วย ดังนั้นหากเกิดอุบัติการณ์ที่ไม่ปลอดภัย หรือเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ผลกระทบอาจรุนแรงเกิดการฟ้องร้องได้ จากการศึกษาการจัดการความขัดแย้งทางการแพทย์ของโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง พบว่าสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการสื่อสารรองลงมาคือมาตรฐานการรักษา พฤติกรรมบริการ ตามลำดับ³

การฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลต้องผ่านการเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติภาคทดลองในห้องปฏิบัติการ จำลองก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติการจริง ซึ่งถือว่ายังมีทักษะและประสบการณ์การปฏิบัติการพยาบาลที่ไม่เพียงพอ จึงถือว่าเป็น

บุคคลที่มีความเสี่ยงสูงในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล⁴ แม้ขณะฝึกปฏิบัติภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยงหรือพยาบาลพี่เลี้ยง แต่ไม่สามารถควบคุมได้ตลอดเวลา จึงมีโอกาสเกิดความผิดพลาดได้⁵ ทางคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซาได้มีการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้นักศึกษาพยาบาลปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้รับบริการอย่างปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ยังพบว่ามียุบัติการณ์ความเสี่ยงเกิดขึ้น ซึ่งวิเคราะห์สาเหตุเกิดจากความรู้ ความตระหนัก และความเคยชินในการปฏิบัติ อีกทั้งการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ต้องได้รับการฝึกปฏิบัติการพยาบาลมารดาและทารกที่มีภาวะเสี่ยงและภาวะแทรกซ้อน ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีอุบัติเหตุความเสี่ยงเพิ่มขึ้นได้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทั้งด้านองค์ความรู้ ความตระหนัก การปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดในนักศึกษาพยาบาล เป็นการเตรียม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการศึกษาเป็นการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด ประชากรเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 Section 1 มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา ไม่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 48 คน โดยใช้แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล และตรวจสอบความครอบคลุมด้านเนื้อหาของโปรแกรมฯ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด จำนวน 3 คน ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาประสิทธิภาพโปรแกรมฯ โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินผลตามแนวทางของเคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) มาใช้กับกลุ่มตัวอย่างประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ ประเมินการเรียนรู้ (Learning) ทั้งก่อนและหลังให้ความรู้ ด้วยแบบทดสอบที่สร้างขึ้น 2) ขณะฝึกปฏิบัติ ประเมินพฤติกรรม (Behavior) โดยการสังเกตขั้นตอนการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาในการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด ตามคู่มือได้ถูกต้องหรือไม่ อาจารย์นิเทศหรืออาจารย์พี่เลี้ยงวิเคราะห์สาเหตุและชี้แจงให้นักศึกษาทราบเพื่อปรับปรุง 3) หลังฝึกปฏิบัติ ประเมินผลลัพธ์ (Results) จากรายงานปฏิบัติการฯ ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 Section 2 ปีการศึกษา 2566 ที่จะฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลมารดา ทารกและการผดุงครรภ์ 2 ไม่ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากใช้ประชากรทั้งหมด จำนวน 49 คน ขั้นตอนที่ 4 ประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลมารดา ทารก และการผดุงครรภ์ มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา จำนวน 5 คน โดยแบบสอบถามนำมาจากนวรรตน์ ไชยมภูและคณะ⁹

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 3 ฉบับ ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรม ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ความรู้เกี่ยว

กับความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด จำนวน 25 ข้อ 3) ความตระหนักในความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด จำนวน 15 ข้อ 4) การปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด จำนวน 12 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน หาค่าความตรงของเนื้อหาด้วยค่า (Content Validity Index: CVI) ได้เท่ากับ .92 และใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคคำนวณค่าสถิติของคะแนนรายข้อและคะแนนรวม ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .82

2. แบบบันทึกรายงานอุบัติการณ์ความเสี่ยง ตามแบบฟอร์มของคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา

3. แบบสอบถามเพื่อประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความยากง่ายในการนำโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาลไปใช้ โดยนำมาจากนวรรตน์ ไชยมภูและคณะ⁹ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 8 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .86

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา Certificate Number STIC-S 029/2023 ซึ่งรับรองวันที่ 28 มิถุนายน 2566

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการ และการรวบรวมข้อมูลโดยขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามตามความสมัครใจ และนำเสนอ ผลการศึกษาออกมาในภาพรวมไม่มีมีการระบุชื่อ ชื่อสกุลของผู้ตอบแบบสอบถาม และนำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนทางการพยาบาล โดยเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงวันที่ 1 กรกฎาคม-31 ธันวาคม 2566 ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่ครบถ้วนและสมบูรณ์คืนร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล อธิบายด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอ้างอิง ได้แก่ สถิติ Paired t-test เปรียบเทียบระดับความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดในนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการให้ความรู้ตามโปรแกรมฯ และวิเคราะห์เปรียบเทียบอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดด้วยค่าความถี่และร้อยละ วิเคราะห์

ประสิทธิภาพของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการ ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษา พยาบาล โดยค่าคะแนน เฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติการ พยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดใน นักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนานาชาติเซนต์เทเรซา รายด้าน และภาพรวม (n = 48 คน)

ความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. Infection Prevention and Control เรื่อง Hand hygiene	0.73	0.15	ปานกลาง
2. Medication เรื่อง High alert drug (ยาMgSO ₄)	0.88	0.19	สูง
3. Patient Care Process เรื่อง Patient Identification และ Effective communication: ISBAR	0.81	0.11	สูง
4. Line เรื่อง Infusion Pump	0.87	0.25	สูง
5. Emergency Response เรื่อง Post Partum Hemorrhage: PPH และ Birth asphyxia	0.66	0.13	ปานกลาง
ภาพรวม	0.79	0.07	ปานกลาง

ระดับความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา โดยรวมอยู่ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 0.78, S.D. = 0.07) พิจารณารายด้าน พบว่า ด้าน Medication เรื่อง High alert drug (ยาMgSO₄) มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 0.88, S.D. = 0.19)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความตระหนักและการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา ภาพรวม (n = 48 คน)

ความตระหนักและการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความตระหนัก	4.05	0.36	มาก
ด้านการปฏิบัติการพยาบาล	4.28	0.98	มาก

ความตระหนักด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณารายข้อ มีระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อใน 15 ข้อ โดยเจ้าหน้าที่ห้องคลอดทุกคนควรฟื้นฟูความรู้เรื่องการช่วยฟื้นคืนชีพ ทุกปีเพื่อเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) ส่วนการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.98) และเมื่อพิจารณารายข้อ มีระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อใน 12 ข้อ โดยการตรวจสอบสายน้ำเกลือ ทุกเส้นตั้งแต่ต้นทางถึงข้อต่อก่อนที่จะต่อ/ถอดสาย มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.90, S.D. = 0.37)

โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล

ประยุกต์ใช้รูปแบบการให้ความรู้ตามโปรแกรมฯ ที่สร้างขึ้นพร้อมกับการประเมินผลตามแนวทางของ เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) มี 3 ขั้นตอน คือ

1. **ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ** การดำเนินการดังนี้ 1) ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติงานห้องคลอด อาจารย์ผู้นิเทศให้ความรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดแก่นักศึกษาพยาบาล 2) อาจารย์ผู้นิเทศประเมินการเรียนรู้ (Learning) ด้วยแบบทดสอบที่สร้างขึ้น จำนวน 52 ข้อ แบ่งเป็น ด้านความรู้ 25 ข้อ ด้านความตระหนัก 15 ข้อ และการปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 12 ข้อ 3) อาจารย์ผู้นิเทศตรวจสอบคะแนนรายบุคคลว่าผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 หากไม่ผ่านตามเกณฑ์ อาจารย์ผู้นิเทศวิเคราะห์ว่านักศึกษา มีความบกพร่องความรู้ในเรื่องใดแล้ว จึงให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคลก่อนขึ้นฝึก

2. **ขณะฝึกปฏิบัติ** การดำเนินการดังนี้ 1) อาจารย์นิเทศชี้แจงเรื่องการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยของ

ผู้คลอด โดยการใช้คู่มือแก่นักศึกษาในวันปฐมนิเทศ 2) อาจารย์นิเทศประเมินพฤติกรรม (Behavior) โดยสังเกตขั้นตอนการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาในการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด ว่าปฏิบัติตามคู่มือหรือไม่ หากนักศึกษาไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง อาจารย์นิเทศหรืออาจารย์พี่เลี้ยงวิเคราะห์สาเหตุและชี้แจงให้นักศึกษาทราบเพื่อปรับปรุง

3. **หลังฝึกปฏิบัติ** การประเมินผลลัพธ์ (Results) การดำเนินการดังนี้ 1) รวบรวมบันทึกรายงานอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล 2) อาจารย์นิเทศร่วมกับพยาบาลประจำงานห้องคลอดวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอุบัติการณ์ ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล 3) สรุปสาเหตุ พร้อมทั้งแนวทางแก้ไขและป้องกันการเกิดอุบัติการณ์ซ้ำ

ผลการประเมินประสิทธิผลโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา ก่อนและหลังให้ความรู้ (n = 49 คน)

คะแนนสอบ	ก่อนให้ความรู้ (Pre test)		หลังให้ความรู้ (Post test)		t	Sig
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.		
ระดับความรู้	18.43	1.72	21.92	2.20	11.106***	0.000
ความตระหนัก	4.09	0.36	4.55	0.40	7.653***	0.000
การปฏิบัติ	4.82	0.28	4.93	0.16	3.015**	0.004

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง พบว่าความรู้และความตระหนักก่อนและหลังให้ความรู้ตามโปรแกรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .001 ส่วนปฏิบัติการพยาบาลก่อนและหลังให้ความรู้ตามโปรแกรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยตามหลัก SIMPLE ก่อนและหลังให้ความรู้ตามโปรแกรมฯ พิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อยใน 3 ลำดับแรก พบว่าก่อนให้ความรู้ตามโปรแกรมอุบัติการณ์การล้าง

มือตามหลัก 5 moment ไม่ถูกต้อง พบมากที่สุด จำนวน 15 ครั้ง (ร้อยละ 30.61) ลดลงเป็น จำนวน 5 ครั้ง (ร้อยละ 10.21) รองลงมาคือการล้างมือ 7 ขั้นตอนไม่ถูกต้องจำนวน 13 ครั้ง (ร้อยละ 26.53) ลดลงเป็น จำนวน 4 ครั้ง (ร้อยละ 8.16) และการ Identification ผิดพลาด จำนวน 10 ครั้ง (ร้อยละ 20.41) ลดลงเป็นจำนวน 3 ครั้ง (ร้อยละ 6.12) และอุบัติการณ์อื่น ๆ ลดลงทุกหัวข้อ เช่น การประเมินอาการมารดาตกเลือดหลังคลอดไม่ถูกต้องลดลงเหลือร้อยละ 2.04 ส่วนการเฝ้าระวังผู้คลอดเมื่อได้รับยา MgSO₄ ไม่ถูกต้องตามเกณฑ์ และตรวจสอบ

สายน้ำเกลือตามเกณฑ์มาตรฐาน มีพบอุบัติการณ์ เป็นต้น

ผลการประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.50) และเมื่อพิจารณารายข้อเรียงจากมากไปน้อย พบว่าการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.45) รองลงมาคือมีประโยชน์ต่อหน่วยงาน (มหาวิทยาลัยและงานห้องคลอด), การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการพยาบาลในการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดและภาพรวมของความพึงพอใจในการใช้โปรแกรม ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.55) และสามารถป้องกันอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล และการเพิ่มความตระหนัก ในการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.45)

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษานี้สามารถอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ระดับความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ส่วนความตระหนักและการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดโดยรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้ดีขึ้น สอดคล้องกับทฤษฎี Constructionism เป็นการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยลงมือประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงความรู้ระหว่างความรู้ใหม่กับความรู้เก่าและสร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมา สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาเรื่องสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05⁶

2. โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล ประยุกต์ใช้รูปแบบการให้ความรู้ตามโปรแกรมที่สร้างขึ้นพร้อมกับการประเมินผลตามแนวทางของ

เคิร์กแพทริก (Kirkpatrick Model) มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ จากผลวิจัยระดับความรู้ด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง สอดคล้องกับผลวิจัยความรู้ในการบริหารยาเสี่ยงสูงของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 อยู่ระดับปานกลาง⁸ และจากบทความวิจัยสภาพการณ์การบริหารความเสี่ยงเพื่อความปลอดภัยของผู้ป่วย และแนวทางการป้องกันความเสี่ยงขณะฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช พบว่านักศึกษาขาดความพร้อมด้านการเตรียมองค์ความรู้⁷ ผู้วิจัยจึงสร้างโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดแก่นักศึกษาพยาบาล เพื่อทบทวนและประเมินความรู้ก่อนขึ้นปฏิบัติงาน หากนักศึกษาไม่ผ่านตามเกณฑ์อาจารย์ผู้นิเทศวิเคราะห์นักศึกษาว่ามีความบกพร่องความรู้ในเรื่องใดแล้ว จึงให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่นักศึกษาเป็นรายบุคคล ก่อนขึ้นฝึก 2) ขณะฝึกปฏิบัติ โดยการใช้คู่มือในการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักการบริหารยาเสี่ยงสูงงานห้องคลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาลที่ใช้คู่มือเป็นแนวทางปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เรื่องบริหารยากลุ่มเสี่ยงสูงของพยาบาลหลังการพัฒนา ระบบมากกว่าก่อนพัฒนาระบบ⁸ 3) หลังฝึกปฏิบัติ มีการรวบรวมบันทึกรายงานอุบัติการณ์ มาวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล สรุปสาเหตุพร้อมทั้งแนวทางแก้ไขและป้องกันการเกิดอุบัติการณ์ซ้ำ

3. ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่าระดับความรู้ ความตระหนัก และการปฏิบัติการพยาบาลด้านความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดของนักศึกษา หลังให้ความรู้ตามโปรแกรมสูงกว่าก่อนให้ความรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับการศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการส่งเสริมสมรรถนะในการบริหารความเสี่ยงและความปลอดภัยในการดูแลผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาล ผลคะแนนหรือค่าเฉลี่ยหลังใช้รูปแบบการเรียนรู้สูงกว่าก่อนใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ⁹ และการศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ทางคลินิกเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการตระหนักรู้ ความปลอดภัยผู้ป่วย สำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนสมรรถนะการตระหนักรู้ความ

ปลอดภัยผู้ป่วยของนักศึกษาพยาบาลหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹⁰ ส่วนการรับรู้และความตระหนักรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการบริหารความเสี่ยงของนักศึกษาพยาบาลที่ฝึกปฏิบัติบนหอผู้ป่วย ($r = .77, 79, p < .01$)⁷

ส่วนอัตราอุบัติการณ์ความเสี่ยงและความปลอดภัยตามหลัก SIMPLE หลังใช้โปรแกรมมาตลอดทุกด้าน อธิบายได้ว่าการนำโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด มาใช้เป็นการส่งเสริมความรู้ ความตระหนัก และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล แก่นักศึกษาพยาบาลในจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยงานห้องคลอด ซึ่งส่งผลให้อุบัติการณ์ความเสี่ยงลดลง สอดคล้องกับการศึกษาพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักการบริหารความเสี่ยงสูงงานห้องคลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล เห็นว่าการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัย ทักษะและการปฏิบัติอย่างปลอดภัย จนเกิดความตระหนักถึงความปลอดภัยของผู้ป่วยในทุกกระบวนการของการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ส่งผลให้อุบัติการณ์ความเสี่ยงการใช้ยาเสี่ยงสูงลดลง^{7,11} และการพัฒนารูปแบบบริการพยาบาลเพื่อป้องกันการพลัดตกหกล้มของผู้ป่วยที่รับรักษาในโรงพยาบาล ผลลัพธ์คือจำนวนผู้ป่วยพลัดตกหกล้มลดลง ไม่พบพลัดตกหกล้มซ้ำ และสามารถปฏิบัติตามรายการ ร้อยละ 92.50¹²

4. การประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า โปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอดสำหรับนักศึกษาพยาบาลที่จัดทำขึ้น เกิดประโยชน์เนื่องจากช่วยเป็นแนวทางที่เป็นมาตรฐานของอาจารย์นิเทศในการฝึกภาคปฏิบัติ และบริบทของแหล่งฝึกในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้หลักการบริหารความเสี่ยงสูงงานห้องคลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนียะลา พบว่าผลการศึกษาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้การบริหารความเสี่ยงสูงงานห้องคลอด พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85, S.D. = 0.44$)⁸ การศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยเพิ่มขึ้นจากการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสามารถส่งเสริมความตระหนักต่อความปลอดภัยของผู้ป่วยได้¹³ และ

สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการตัดสินใจทางคลินิก สำหรับนักเรียนพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก พบว่าส่วนใหญ่มีคะแนนทักษะการตัดสินใจทางคลินิกอยู่ในระดับดีเยี่ยมคุณภาพของโปรแกรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการประเมินของ Stufflebeam โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.38, SD = 0.82$) แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้ป็นรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถใช้งานได้จริง¹⁴

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัย

นำโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการจัดการความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้คลอด สำหรับนักศึกษาพยาบาล ไปประยุกต์ใช้ในเทศน์ศึกษาในการฝึกปฏิบัติงานห้องคลอดของแต่ละแหล่งฝึก โดยสามารถปรับให้สอดคล้องกับบริบทแหล่งฝึกนั้น ซึ่งต้องมีการทำความเข้าใจกับอาจารย์ผู้นิเทศและพยาบาลพี่เลี้ยงประจำแหล่งฝึกก่อน เพื่อการใช้โปรแกรมที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนและความปลอดภัยต่อผู้รับบริการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ความเสี่ยงและความปลอดภัยของผู้ให้บริการ โดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาล ตามหลัก 2P Safety (Patient safety and Personnel safety เช่น การได้รับบาดเจ็บจากของมีคมหรือบาดเจ็บจากการปฏิบัติงาน

References

1. The Healthcare Accreditation Institute (Public Organization). Patient Safety Goal:SIMPLE Thailand 2018. Nonthaburi: D-ONE BOOKS; 2018. (in Thai)
2. Gunawan D, Sri Hariyati T. The implementation of patient safety culture in nursing practice. Enfermería Clínica. 2019; 29(2): 139-45.

3. Kamutthachat P. Case Studies of Medical Conflict Management in a Hospital. *Public Health & Health Laws Journal*. 2016; 2(2): 119-208. (in Thai)
4. Boonmee P, Mahamit Wongsan S, Kawila T. Knowledge, Perception, and Awareness of Risk Management and Patient Safety towards Nursing Students at Boromarajonani College of Nursing, Phayao. *Journal of Nursing and Education*. 2019;11(3),112-24.
5. Amorratanathada C. The study of awareness of the 3rd Year Royal Thai Air Force Student Nurses in the academic Year 2016 about the patients' safety during puerperium after finishing Maternal-Newborn Nursing and Midwifery Practicum 3. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2018;19(3),204-13. (in Thai)
6. Nittayaros P. The Development Mathematics Instruction Based on Constructivist Theory to Promote Problem Solving Skill on Inequality for Matthayomsuksa 3 Students (Thesis). *Mathematics Education*; 2019. (in Thai)
7. Jerayingmongkol P, Naksrisang W, Nahathaiphokin J. The Situation of Risk Management for Patient Safety and Patients' Risk Prevention Guidelines for Practicing on the Wards among Nursing Students, Boromarajonani College of Nursing, Chakiraj. *Journal of Prachomklao College of Nursing, Phetchaburi Province*. 2020; 3(3): 204-20. (in Thai)
8. Waichompu N, Niha S, Sulaman P, Bunlap P. Principles in Administating High Alert Medication in Labor Room: Development of a Learning Model for Nursing Students Boromarajonani College of Nursing, Yala. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*. 2018; 5(1): 150-66. (in Thai)
9. Ketvatimart M, Pulom N, Chuencham J, Phanpom C. The Development of Promoting Competency model of Risk Management and Patient Safety Care among Nursing Students, Boromarajonani College of Nursing, Saraburi. *Journal of Nursing and Education*. 2015; 9(4): 74-89. (in Thai)
10. Bandansin J. Development of The Clinical Learning Management model to Enhance Patient Safety Awareness Compliticencies for Nursing Students (thesis). *Srinakharinwirot University*; 2019. (in Thai)
11. Kumkong M. Patient Safety: A Guideline to Nursing Practicum. *The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health*. 2019; 6(1): 216-28. (in Thai)
12. Kanmali Y. The Development of Nursing Services Model to Prevent Falls in Hospitalized Patients. *Maharaj Nakhon Si Thammarat Medical Journal*. 2021; 4(2): 76-88. (in Thai)
13. Chaiaree C, Chiangkhong A. Development of a Raising Nurse's Awareness and Developing Nursing Care for Patient Safety Program. *Kuakarun Journal of Nursing*. 2019; 26(2) :22-37. (in Thai)
14. Sawangchit S, Wongsaita N, Kanglee K, Klinchet N, Srichum D, Thacheephon T. Development of Learning Nursing Skill Program via Digital Media to Encourage Clinical Judgement among the Second Year Nursing Students of The Royal Thai Army Nursing College. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2023; 24(3): 133-43. (in Thai)